

Tolerància zero amb la violència:

Implementació del programa TEI per prevenir l'assetjament escolar i millorar la convivència

Laura Espinosa Escobar. Tutora: Dra. Elisabeth Ballús Barnils.

Blanquerna-URL. Grau d'Educació Primària. TFG.

Resum

L'assetjament escolar esdevé una trista realitat present avui dia en infants i joves de molts centres educatius d'arreu del món. Fent palesa les grans conseqüències que comporta i la importància d'actuar-hi al respecte, des de principis del segle XXI van començar a sorgir un seguit de mesures preventives entre les quals destaca el programa Tutoria Entre Iguals (TEI), actualment desenvolupat a un gran nombre d'escoles del nostre entorn educatiu.

Aquest estudi se centra en conèixer-lo a fons i en descobrir la seva eficàcia a partir de la recerca teòrica i concreció pràctica realitzada en dues escoles de Barcelona que l'apliquen (recomanades pel mateix creador del programa). La mostra que ens ha permès fer l'anàlisi de dades està formada pel Sr. González Bellido i per diferents membres de les escoles Oak House School i Peter Pan, en concret: dos coordinadors, quatre mestres tutors i cinquanta alumnes de 3r i 5è de Primària (cursos en què es desenvolupa el TEI). Després d'haver fet un estudi exploratori -a partir d'entrevistes i qüestionaris- i seguint una recerca de camp, els resultats obtinguts corroboren l'efectivitat del TEI com a mètode preventiu del *bullying* per afavorir la presència de relacions positives entre tots els alumnes, per evitar que cap cas d'assetjament escolar quedi ocult, i per crear una cultura de no-violència a l'escola. A més, gairebé la totalitat dels participants mostren una plena satisfacció en relació amb l'aplicació del programa al centre educatiu en què es troben i els beneficis que hi comporta.

Paraules clau: Assetjament escolar, Tutoria Entre Iguals (TEI), violència escolar, agressivitat.

Abstract

School bullying becomes a sad reality presents today in children and youth of many schools around the world. According to the great consequences and the importance of acting thereon, since the beginning of the 21st century, some preventive measures have begun to emerge, for example the Tutoria Entre Iguals program (TEI), developed in so many schools of Spain.

This study focuses on knowing it thoroughly and discover its effectiveness based on a research and practical concretion in two schools of Barcelona (recommended by the creator). The sample is formed by. González Bellido and different members of the Oak House and Peter Pan Schools: two coordinators, four tutoring teachers and fifty students of 3rd and 5th of Primary. After conducting an exploratory study and following field research, the results obtained corroborate the effectiveness of the TEI as a preventative method of bullying to favor the presence of positive relationships among all students , to prevent any case of harassment from being hidden, and to create a culture of non-violence at school. In addition, almost all the participants show a complete satisfaction with regard to the application of the program to the educational center and the benefits that it entails.

Keywords: Bullying, peer-tutoring, school violence, aggressiveness.

Introducció

Com a futura mestra, el *bullying* és un factor que em preocupa. Al llarg de la meua escassa experiència educativa amb infants -en esplais, voluntariats i pràctiques- m'he mostrat sensible entorn a la gran injustícia que suposa veure que un nen o jove pateix per ser humiliat o per esdevenir objecte de burla. Tot i que, sens dubte, hem resolt les accions violentes sorgides; sempre m'havia qüestionat per l'existència d'un protocol que ajudés a minimitzar i evitar aquestes conductes des de l'escola. És doncs, a partir de les pràctiques educatives de l'any passat, que vaig conèixer el programa Tutoria Entre Iguals. Em va apassionar veure com s'aplicava i es desenvolupava aquest mètode, així com el bon clima escolar i de convivència que es creava. Davant de la motivació d'haver conegut una metodologia que donés resposta a l'assetjament escolar des d'una vessant preventiva -on alumnes, docents, equip directiu i famílies actuaven conjuntament per combatre i evitar situacions de violència-, el meu disgust va aparèixer quan no em vaig quedar satisfeta amb la informació cercada. Cal dir que només s'ha publicat un únic article científic, elaborat pel Sr. González Bellido -creador i impulsor del programa- que a trets generals explica i defensa el TEI com el millor mètode de prevenció. Davant d'aquest buit, és llavors quan em vaig topar amb la necessitat de fer un estudi més exhaustiu i contextualitzat d'aquest programa per tal de conèixer-lo a fons i descobrir la seva eficàcia; és aquí quan va sorgir el meu Treball de Final de Grau.

El mètode en qüestió té una gran rellevància educativa, ja que esdevé una bona estratègia per a la millora de la convivència escolar i un recurs per tractar l'assetjament escolar patit diàriament per molts infants i joves a les escoles, des d'una perspectiva preventiva i dissuassòria. A causa de l'actual problemàtica del *bullying* i de les greus conseqüències que comporta (tant per l'agressor, com per la víctima i pels espectadors), cada any són més els centres escolars que s'uneixen per formar part d'aquest programa impulsat l'any 2002; concretament, enguany el desenvolupen un total de 620 escoles de primària, de secundària i d'educació especial d'Espanya. També, cal ressaltar que estudis provinents de fonts i registres oficials com ara UNICEF, el Defensor del Pueblo, l'informe PISA, entre d'altres, mostren especial importància i preocupació per les actuals xifres d'alumnes que diàriament són víctimes d'aquesta violència. Aquestes dades ens han de portar a atorgar més rellevància a eines educatives de caire preventiu en què intervingui tota la comunitat educativa, com és el cas del programa Tutoria Entre Iguals. En definitiva, el que es vetlla amb aquest recurs és cohesionar tots els membres de l'escola amb la integració, la sensibilitat i el desenvolupament de la Tolerància Zero.

Marc teòric

- Origen i estudis existents de l'assetjament escolar

Tot i que les conductes de maltractament han succeït sempre, el fenomen d'assetjament escolar no ha estat objecte d'atenció especial fins a les últimes dècades del segle XX. Concretament, els inicis de l'estudi es remunten als anys 70, al Nord d'Europa, quan el psicòleg noruec Dan Ollweus va encetar les seves investigacions arran del suïcidi d'uns joves víctimes de la violència dels seus companys d'estudi. Ollweus (1986) (citats en Bisquerra, 2014), per tant, va ser un dels pioners en detectar i abordar aquest tipus de violència (amb el terme anglosaxó *bullying*), que definí com un maltractament intencionat de persecució i atac constant, físic o psicològic, realitzat contra un alumne situant-li en una posició de difícil sortida pels seus propis mitjans. Així mateix, els estudis de Farrington (1993), Cerezo (2002) i Ortega (2006), (citats en Sánchez, 2009), també parlen d'aquesta relació interpersonal exposant que existeix un abús sistemàtic de poder en què la persona o persones amb un poder o força major -agressors- oprimeixen i forcen a la més feble -víctima- tot provocant-li danys físics, morals i socials. No obstant això, convé ressaltar que l'assetjament no només comporta efectes peyoratius a la víctima que el pateix, sinó també a l'assetjador i als observadors de la violència. D'aquesta manera, també és important tenir present i actuar amb aquests dos agents, ja que són part del problema però també ho són de la solució.

League i Manguendo (2013), defineixen les característiques generals que acostumen a tenir aquests protagonistes. Respecte a les **víctimes**, defensen que es caracteritzen per ser els alumnes més introvertits, amb baixa autoestima i amb dificultats en les habilitats socials. Mendoza i Maldonado (2017), aporten que els sentiments d'aquests individus sovint es confonen amb una fòbia escolar pel fet d'expressar frustració, estrès, depressió o ansietat. A més, Beane (2006) (citats en League i Manguendo, 2013), defensa que aquest tipus de violència acostuma a derivar un baix rendiment escolar causat per la pròpia preocupació i sentiment de malestar de l'infant. En relació a l'**agressor**, els mateixos experts consideren que aquest individu manifesta un doble rol, ja que per una banda, presenta un desig de reconeixement i, per l'altra, una contínua necessitat de domini a través de l'agressió. I, pel que fa als **testimonis i espectadors**, Avilés (2012), defensa que són la totalitat dels alumnes que esdevenen còmplices del silenci d'aquestes conductes agressives, per ser passius o incitadors.

Pel que fa a les conseqüències d'aquests agents abans esmentades, tal com defensen Cava, Buelga, Musitu i Murgui (2010), trobem que la víctima presenta un descens de l'autoestima, intents de suïcidi, fòbia, estats d'ansietat o de depressió que dificulten la seva inclusió a l'escola i el desenvolupament normal dels aprenentatges. Els agressors

poden córrer el risc de poder desviar-se cap a conductes delictives, com ara la violència domèstica o de gènere. I, els espectadors, poden tornar-se insensibles davant de les agressions del seu entorn.

- Dades actuals de l'assetjament

Arribats a aquest punt, resulta necessari fer una breu síntesi de la situació actual de l'assetjament escolar per tal de facilitar la seva contextualització i apreciar la importància que suposa intervenir-hi. Ruiz (2016), sustenta que tot i l'evidència que aquesta violència esdevé un greu problema a nivell mundial, la seva incidència és difícil de quantificar atès que existeixen una multitud d'estudis, poc comparables, per la variabilitat de la mostra i metodologies utilitzades. No obstant això, s'han elaborat un seguit d'estudis que provenen de registres oficials en què es recullen dades de programes de caire més fiable.

A nivell europeu i mundial, destaquem l'estudi *Health Behaviour in school-age children* (2012-2016), de la Organització Mundial de la Salut. En aquest, el qual s'ha anat replicant en diferents anys, hi va participar una mostra de 1500 nois i noies -d'entre 11 i 15 anys-, de més de quaranta països del món. Tal com s'observa, des del primer any que es va realitzar, 2012, fins al darrer, 2016, ha anat disminuint el percentatge d'agressors i víctimes; havent-hi en aquest darrer estudi una mitjana d'un 11% de víctimes i un 8% d'agressors en les franges d'edat esmentades. UNICEF (2013), també inclou dades sobre l'assetjament escolar a una de les seves investigacions en què identifica a Itàlia, Suècia i Espanya com els tres països amb menor percentatge de joves que afirmen haver estat víctimes d'aquest tipus de violència.

I, en l'àmbit espanyol, també cal esmentar que els estudis són relativament recents i també difícilment comparables. Bisquerra (2014), manifesta que donada la diversa metodologia emprada així com les edats i criteris d'aplicació, no resulta senzill analitzar els resultats. Tot i això, exposa que els primers estudis més rellevants són els efectuats pel Defensor del Pueblo al 1999 i al 2006, en què s'analitza el percentatge de conductes violentes que es duen a terme o pateixen els alumnes. En la comparació de la freqüència dels comportaments violents d'ambdós anys, s'aprecia un gran descens en relació als infants que es declaren víctimes d'assetjament. També, cal destacar l'Estudi Cisneros X del 2006 (citada en Sánchez, 2009), que tracta la violència i l'assetjament escolar. En aquest hi van participar alumnes d'entre 8 i 18 anys de centres escolars de catorze comunitats autònomes, entre elles Catalunya. El programa emprat va ser el qüestionari AVE, que desenvoluparem més endavant, i la mitjana general va resultar que des de Primària fins al Batxillerat, un 25% dels alumnes eren víctimes del *bullying*. Pel que fa a Catalunya, cal dir que se situa a l'equador de les catorze comunitats estudiades.

Un altre registre oficial esdevé l'informe PISA (2015), on s'exposa que al voltant d'un 14% dels estudiants d'Espanya han manifestat haver sofert algun tipus d'assetjament escolar i que, tot i situar-se per sota de la mitjana de països de la OCDE, no s'ha de rebaixar la importància dels efectes perjudicials que suposa per aquests, les respectives famílies i el context escolar. I, un dels darrers estudis a nivell estatal sobre l'assetjament escolar ha estat publicat per *Save the Children* (2016). En aquest, s'exposa un percentatge de 9,8% d'estudiants que afirmen haver sofert assetjament en els últims mesos, i un 10,8% que accepten haver assetjat algú. Un cop observades les xifres i percentatges que mostren aquests estudis provinents de registres oficials espanyols i internacionals envers els alumnes assetjats i assetjadors; es podria caure en el parany de no atorgar la total preocupació que comporta aquesta violència degut al relatiu baix nombre de casos que mostren. No obstant això, tal com defensa Nocito (2017), tot i que el percentatge d'alumnes pugui resultar poc rellevant, no ens ha de portar a minimitzar la importància que comporta el problema, ja que les conseqüències per a totes les persones implicades en aquest són realment negatives.

Per tal de continuar disminuint aquestes xifres i evitar que un alumne es converteixi en assetjador, tal com presenta l'estudi sobre convivència del Defensor del Pueblo (2007), és fonamental actuar des de la prevenció i a més, vetllar per l'existència d'un clima social i d'una consciència personal i col·lectiva de rebuig i de tolerància zero davant d'aquestes conductes. Tal com exposa, quan es produeix un cas de *bullying*, ja s'ha arribat tard per intervenir. També, l'estudi constata que en el moment de patir assetjament el 60% de les víctimes demana ajuda als seus companys, el 14% a la família i únicament el 10% al professorat. Per aquest motiu, així com pel fet que els alumnes són els que més coneixen les situacions d'assetjament, es fa palesa la importància de la implicació i empoderament que han de tenir els propis companys en els processos de prevenció.

No obstant això, els mateixos alumnes no deuen ser els únics agents implicats en la resolució i prevenció del conflicte, ja que tal com sustenta Ruiz (2016), el *bullying* és un fenomen multifactorial i, per tant, els models preventius han d'incloure una intervenció global de tota la comunitat educativa, la família i la comunitat on es troba ubicat el centre educatiu. Seguint aquesta mateixa línia, Barri (2013), també defensa les pràctiques preventives i institucionals per combatre aquesta problemàtica, manifestant que s'està aconseguint detenir comportaments violents i disminuir conductes d'abús.

- Programes preventius més rellevants

Sent conscients de la problemàtica anteriorment comentada i de la importància d'actuar contra el *bullying* des de la prevenció i partint de la col·laboració integral de tots agents propers a l'alumne, des de fa uns anys han començat a sorgir una sèrie de programes de

prevenció i enfrontament a l'assetjament escolar. Tot i que el nostre treball d'investigació se centra en el programa Tutoria Entre Iguals (TEI), farem un petit recull dels programes més rellevants tant a nivell estatal com internacional per poder transmetre l'essència i l'eficàcia per combatre el *bullying* que comparteixen tots ells.

A nivell internacional, cal destacar el programa KiVa, desenvolupat a Finlàndia l'any 2006. Principalment, es basa en tres pilars: la prevenció de l'assetjament escolar, la intervenció immediata quan es detecta algun cas de *bullying* i el seguiment -ja que se supervisa de manera constant la situació a l'escola gràcies a les eines *online* que ofereix el programa-. Tal com indica Ruiz (2016), el 90% de les escoles finlandeses compta amb el programa KiVa i també s'ha implantat amb èxit en altres països com el Regne Unit, Alemanya, Holanda, Itàlia, Nova Zelanda, Argentina, Mèxic i Espanya.

I a nivell estatal, cal ressaltar el programa AVE, implantat a Madrid l'any 2005, el qual vetlla per reduir l'assetjament i la violència escolar a partir del desenvolupament de diverses accions i activitats per millorar la convivència. Piñuel i Cortijo (2016), els fundadors del programa, assenyalen que el programa inclou el test *Tebae*, eina utilitzada trimestralment per tal d'avaluar l'assetjament i detectar de manera precoç els nens que tenen actituds violentes com aquells que pateixen aquesta violència.

Un altre dels programes que també vetlla per prevenir i pal·liar l'assetjament a Espanya, esdevé el programa Conscienciar Informar i Prevenir (CIP), impulsat l'any 2011. Els fundadors, Cerezo i Calvo (2013), sustenten que el principal objectiu d'aquest és millorar la convivència a l'escola i enfortir les bones relacions entre alumnes, a partir de la implicació de tota la comunitat educativa per tal d'evitar casos *bullying*. I, per últim, desenvoluparem la part principal del treball: el programa Tutoria entre iguals, impulsat l'any 2002 i posteriorment implementat el 2003, per Andrés González Bellido.

El programa esdevé una estratègia per a la convivència escolar dissenyada per prevenir l'assetjament a partir de la participació i implicació de tota la comunitat educativa. També, vetlla per millorar o modificar el clima i la cultura del centre respecte a la convivència, el conflicte i la violència. González (2015), exposa que els alumnes esdevenen els elements bàsics de dinamització i els principals protagonistes; per tant, mitjançant el treball per garantir que les seves relacions resultin més satisfactòries es fomenta la creació d'una cultura de la no-violència. Tal com sustenta l'autor i fundador del programa, el TEI es complementa de la Teoria Ecològica de Bronferbrenner del 1987, tot exposant que els entorns que intervenen més en el desenvolupament d'una persona són els que actuen directament en aquesta, com ara la família, l'escola, els amics, entre d'altres. També, se centra en l'alumne com a element actiu davant les adversitats, capaç d'actuar amb positivisme i resiliència a partir de la prevenció, per tal d'intervenir en situacions

d'assetjament. Així mateix, tal com defensen Collell i Escudé (2007), de la mateixa manera que els altres sistemes d'ajuda entre iguals, el programa TEI crea l'escenari apropiat per al desenvolupament de les competències socials i les relacions positives entre els estudiants.

A més, el TEI considera que la col·laboració de tot el centre educatiu esdevé un requisit imprescindible per a la implantació del programa. González i Gómez (2013), Alonso (2014) i també Castejón (2016), ressalten la necessària formació dels professors, alumnes i pares per tal de garantir que els alumnes participin activament en el canvi de cultura del centre, els mestres en el projecte, i les famílies es vinculin amb l'escola en les accions preventives.

En relació als alumnes, cal dir que hi participen de manera directa infants de 3r i 5è de primària i, paral·lelament, els de 1r i 3r de secundària. En concret, els alumnes dels cursos superiors (5è de primària i 3r de secundària) esdevenen tutors emocionals d'un de 3r de Primària i 1r de la ESO respectivament, els alumnes tutoritzats; i s'han d'encarregar d'afavorir la seva autoestima i de disminuir la inseguretat que provoquen els espais i situacions desconegudes. En concret, es realitzen un seguit d'activitats a nivell de grup i col·lectives (tutors i tutoritzats) que permeten desenvolupar el programa.

Per últim, cal dir que el programa TEI, des de la seva aplicació el 2003, està tenint un gran impacte positiu. En concret, les xifres del 2016-17 ens mostren que 620 centres d'Educació Primària, Secundària i Educació Especial d'Espanya el desenvolupen. També, s'ha observat que han desaparegut les situacions d'assetjament en més d'un 95% dels casos i, a més, en els Centres TEI no es coneix cap cas de *bullying* des de la implementació del programa.

Objectius

En base al marc teòric introduït a l'apartat anterior, determinem que els objectius d'aquest estudi són:

1. Conèixer amb profunditat el programa TEI
2. Descriure com dos centres escolars de Barcelona apliquen el programa TEI a 3r i a 5è de Primària.
3. Explorar la percepció i el grau de satisfacció dels docents i dels alumnes de 3r i 5è de Primària, de dues escoles de Barcelona, sobre l'efectivitat del programa TEI.

Mètode

- Disseny

El nostre Treball de Final de Grau compleix els principis de la tipologia de recerca, o estudi de camp, ja que la finalitat esdevé conèixer i investigar una realitat d'actualitat educativa a partir de l'estudi en un context determinat. En concret, se centra en la descripció, anàlisi i indagació d'un programa de prevenció de l'assetjament escolar en un context de recerca real. L'estudi combina una metodologia qualitativa i quantitativa a l'hora de donar resposta a les preguntes de recerca. També, al tractar-se d'un treball de fi grau, l'abast temporal de la recerca és transversal, ja que es realitza en un espai i temps determinats i concrets, tot sota un paradigma interpretatiu.

- Participants

La mostra que em permetrà realitzar l'anàlisi de dades és la següent:

- **1 expert:** el Sr. Andrés González Bellido (creador del programa).
- **2 escoles** de Barcelona: Escola Peter Pan i Oak House School; en concret:
  - **2 coordinadors** del programa TEI dels dos centres escolars d'estudi.
  - **4 tutors** dels cursos de 3r i de 5è de Primària de les dues escoles. En concret, un de 3r i un de 5è de cadascuna.
  - **50 alumnes:** 25 infants de 3r i 25 de 5è de Primària dels dos centres. En total, vint-i-cinc alumnes de 3r i de 5è.

El criteri per triar les escoles ha estat fruit de la recomanació del creador del programa: el Sr. Andrés González Bellido.

- Instruments

Els instruments que m'han servit per respondre els objectius d'estudi són els següents: tres entrevistes semi-estructurades i dos qüestionaris.

- **1 entrevista semi-estructurada** adreçada al Sr. Andrés González Bellido, creador del programa TEI. Consta de 19 preguntes obertes que fan referència a les següents categories d'anàlisi de l'objectiu 1 (Conèixer a fons el programa TEI) : 1. justificació (preguntes 1-3), 2. prevenció del *bullying* (preguntes 4-6), 3. col·lectiu implicat en el programa (preguntes 5-9), 4. beneficis (preguntes 10-13), 5. noves implementacions (preguntes 14-17) i 6. desenvolupament del programa (preguntes 18-19).
- **1 entrevista semi-estructurada** adreçada al coordinador del programa de cada escola en estudi. Consta de 17 preguntes obertes que fan referència a les següents categories d'anàlisi de l'objectiu 2 (Descriure com dos centres escolars de Barcelona apliquen el

programa TEI a 3r i a 5è de Primària): 1. parelles tutor-tutoritzat (preguntes 1-7), 2. accions internes (preguntes 8-10), 3. formació (preguntes 11-12) i 4. beneficis (preguntes 13-17).

- **1 entrevista semi-estructurada** adreçada als tutors de 3r i de 5è de Primària de cada centre. Consta de 16 preguntes obertes que fan referència a la següent categoria d'anàlisi de l'objectiu 3 (Explorar la percepció i el grau de satisfacció dels docents i dels alumnes de 3r i de 5è de Primària, de dues escoles de Barcelona, sobre l'efectivitat del programa TEI): 1. Percepció i grau de satisfacció dels mestres (preguntes 1-16).

- **1 qüestionari** amb 32 preguntes de respostes obertes i tancades adreçada als alumnes tutors de 5è de Primària d'ambdues escoles. Fan referència a la següent categoria d'anàlisi de l'objectiu 3 (Explorar la percepció i el grau de satisfacció dels docents i dels alumnes de 3r i de 5è de Primària, de dues escoles de Barcelona, sobre l'efectivitat del programa TEI): 2. percepció i grau de satisfacció dels alumnes tutors (preguntes 1-32).

- **1 qüestionari** amb 19 preguntes de respostes obertes i tancades adreçada als alumnes tutoritzats de 3r de Primària d'ambdues escoles. Fan referència a la següent categoria d'anàlisi de l'objectiu 3 (Explorar la percepció i el grau de satisfacció dels docents i dels alumnes de 3r i de 5è de Primària, de dues escoles de Barcelona, sobre l'efectivitat del programa TEI): 3. percepció i grau de satisfacció dels alumnes tutoritzats (preguntes 1-19).

- **Procediment i condicions ètiques**

Per poder dur a terme la nostra recerca, el primer que vam fer va ser contactar amb el creador del programa, Andrés González Bellido, per demanar-li fer una entrevista més endavant i perquè ens recomanés dues escoles de Barcelona que desenvolupessin el programa TEI de manera significativa. L'expert, a més d'acceptar la seva col·laboració en el nostre estudi i d'aconsellar-nos els dos centres escolars, ens va proporcionar diverses fonts bibliogràfiques amb informació i xifres actuals del programa -aspectes que ens han resultat útils en l'elaboració del marc teòric del treball. En segon lloc, vam anar a l'escola Peter Pan i a l'Oak House School -les dues recomanades per l'expert- per demanar-los si podien participar en el nostre treball a partir de les entrevistes i qüestionaris que en uns mesos passaríem. Tot i que els dos centres van acceptar amablement, de manera paral·lela, vam contactar i fer una primera reunió amb la coordinadora del programa TEI de l'escola Isabel de Villena, per si hi hagués algun problema amb algun dels dos centres anteriors. Al Villena vaig fer les pràctiques el curs passat i vam poder observar que també desenvolupaven el programa TEI de manera significativa. En tercer lloc, vam fer l'entrevista amb el Sr. González Bellido i, després de respondre les preguntes plantejades, ens va proporcionar més documents i fonts d'informació del programa TEI

de gran utilitat per al nostre treball. En quart lloc, vam assistir a dues formacions de coordinadors del programa de diferents escoles de Barcelona i a la conferència *Bullying: Una falsa sortida pels adolescents*, amb el psicòleg Jose R. Ubieto com a ponent, en les quals vam poder aprofundir el meu grau de coneixement. I, en darrer lloc, vam fer les entrevistes i passar els qüestionaris als alumnes de les dues escoles en estudi.

En relació a les condicions ètiques, cal dir que tots els instruments de recollida de dades s'han administrat a les persones participants després d'haver-los demanat el consentiment informat (Annex 1) que han signat tot mostrat la seva conformitat en participar en l'estudi.

Resultats i Discussió

Després d'analitzar les respostes i resultats obtinguts a partir dels diferents instruments d'investigació esmentats, a continuació els organitzarem seguint els objectius d'estudi plantejats per tal de donar-hi resposta.

Pel que fa a l'**objectiu 1: conèixer amb profunditat el programa TEI**, l'expert explica que el programa, introduït per primera vegada en centres escolars l'any 2002, va néixer orientativament al voltant del 1998. Concretament, indica que en aquells anys tenia un gabinet privat de psicologia en què hi acudien alumnes que patien situacions d'assetjament escolar. Aquests esdeveniments juntament amb els que percebia en l'institut on és orientador, van fer que prengués consciència del nivell de patiment que tenen les víctimes i els seus familiars; així com de la gran quantitat d'aspectes que poden ser susceptibles de modificació i de prevenció des dels centres escolars. Així doncs, aquest va ser el punt de partida del plantejament i disseny d'un programa preventiu del *bullying* que actués abans que les situacions de violència succeeixin tot incidint, per tant, en les conductes i no únicament en els fets.

Pel que fa als alumnes que hi participen en el programa, l'especialista explica que inicialment va ser introduït a Primària i, més recentment, a Secundària i a Infantil. A Primària, els alumnes de 5è són els tutors emocionals dels de 3r. Aquests, per tant, són els encarregats de garantir el benestar dels seus tutoritzats a l'escola i d'ajudar-los en el moment en què sorgeixi algun problema tot seguint els diferents passos establerts pel programa. En concret, segons presenta, l'alumne víctima de 3r explica el problema o preocupació al seu tutor de 5è qui, tot seguit, parla amb l'agressor. En el cas que aquesta acció disruptiva no sigui resolta, el mateix tutor de 5è li comenta la situació a l'alumne tutor de l'agressor, també de 5è. Aquest segon tutor intervé amb l'agressor, que és el seu tutoritzat, per tal de posar-hi solució. Si la situació continua sense ser resolta, els dos tutors de 5è informen al coordinador del programa TEI de l'escola qui,

posteriorment, intervindrà directament amb l'agressor. I, si es dona el cas que la problemàtica segueixi present, es recorreria a la direcció de l'escola, a la inspecció i, en darrer lloc, es denunciaria. L'expert assegura que el procés ha de ser sempre aquest i resultaria un error recórrer directament a denunciar. A més, esmenta que en el 95% dels casos detectats, les accions disruptives són solucionades en el primer pas.

L'entrevistat també explica que en les situacions en què el grup d'infants que hi participen sigui imparell, es pot optar per fer un doble triangle d'intervenció. En aquest cas, un tutor de 5è -que presenta altes habilitats per ajudar- ofereix el servei a dos infants de 3r; un dels quals és bastant vulnerable i l'altre, en canvi, presenta poques necessitats de ser ajudat. Amb aquesta situació es realitza un procés de blindatge, afavorint a l'infant vulnerable, ja que té en el seu mateix equip a un company de classe amb força habilitats socials. En aquest mateix nivell, assenyala que la triangulació inversa -en què un tutoritzat presenti dos tutors- no seria beneficiosa, ja que l'alumne tutoritzat hauria d'estar decidint contínuament a quin dels dos tutors ha de comentar les seves situacions.

En relació al motiu pel qual va decidir que els participants fossin alumnes que cursen 3r i de 5è de Primària, l'expert ho argumenta amb diferents justificacions. En primer lloc, exposa que els cursos en què hi acostuma a haver més situacions de violència i d'assetjament són 3r i 4t de Primària. En aquest nivell, afegeix que, tot i que depèn dels processos evolutius individuals, fins que els infants no inicien el Cicle Mitjà, normalment no tenen assolits els nivells de consciència de mal. Per tant, en aquests cursos és on més s'ha d'incidir i d'intervenir. En segon lloc, considera necessària la presència de dos anys de diferència entre tutor i tutoritzat. És doncs, per aquest motiu, que es duu a terme a 3r i a 5è de Primària. I, en darrer lloc, perquè es facilita que les parelles se segueixin mantenint, sense el suport institucional del centre, l'any posterior al d'haver realitzat la tutorització, ja que ambdós membres seguiran cursant l'Educació Primària; 4t i 6è respectivament. No obstant això, també destaca que tot i tenir major presència en aquesta etapa del sistema educatiu també s'ha incorporat, més recentment, a Secundària (en què els alumnes de 3r de la ESO són els tutors emocionals dels de 1r), a Educació Infantil (en què els infants de P5 són els tutors dels de P3) i a cicles formatius (on alumnes del segon curs del grau mig tutoritzan als que cursen formació professional bàsica. L'expert indica: "els joves que cursen una formació professional bàsica són els més damnificats dels sistema educatiu. Són els que se senten més fracassats emocionalment, acadèmicament i, en molts casos, també familiarment; pel fet de no haver obtingut un graduat. En aquests centres es treballa des del suport i l'ajuda com a referents".

Pel que fa als principals beneficis que genera el programa, l'entrevistat emfatitza el fet que amb el TEI es facilita que totes les situacions d'assetjament que són desconegudes emergeixin i no quedin ocultes. Afirmar que aplicant-lo s'ajuda a combatre amb el 16-20% de situacions de *bullying* actuals que encara no són visibilitzades. En aquest sentit, argumenta que el motiu pel qual els propis alumnes siguin els protagonistes del programa és perquè mentre que els mestres i les famílies s'assabenten entre un 10-15% de les situacions de violència que es produeixen, els alumnes ho fan per sobre del 95%. Aquestes dades coincideixen amb l'estudi sobre convivència del Defensor del Pueblo (2007), referent que un 60% de les víctimes que han patit assetjament demana ajuda als seus companys, un 14% a la família i únicament un 10% al professorat. L'expert també, en destaca la disminució de l'absentisme escolar, la millora del rendiment acadèmic i l'increment de l'autoestima i confiança, principalment dels tutors que presenten menors competències emocionals. Donar l'oportunitat a tothom de ser tutor és un dels trets distintius del programa. El creador comenta: "en qualsevol altre programa, una persona amb necessitats educatives especials no seria mai tutor, en el TEI sí. Això ja és un procés d'augment d'autoestima". Aquests resultats estan d'acord amb el que exposa Beane (2006) (citada en League i Manguendo, 2013), en relació a que l'assetjament escolar acostuma a derivar un baix rendiment escolar i una disminució de l'autoestima causada per la pròpia preocupació i sentiment de malestar del nen.

Per últim, i seguint aquesta mateixa línia, trobem que l'especialista fa present una sèrie d'aspectes o paràmetres del TEI que el diferencien de qualsevol programa a nivell mundial, l'entrevistat exposa que va ser el pioner en incloure els espectadors en els processos de prevenció. En concret comenta: "Fa quinze anys, tots els programes d'assetjament es dirigien a la víctima, més endavant també a l'agressor i, en els últims cinc anys tots inclouen els espectadors". En segon lloc, indica que el TEI s'ha avançat a qualsevol programa preventiu, ja que no només no es dirigeix únicament als espectadors sinó també a les conductes d'acció. "El 80% de les conductes negatives provenen dels agressors, però hi ha un 18% que s'originen en els espectadors i entre un 1 i un 2% en les víctimes. Si es treballa amb les conductes, no importa d'on vinguin". I, en darrer lloc, corrobora la idea de Bronfenbrenner (1987), en relació a la intervenció multiglobal dels entorns més propers al nen, és a dir, del microsistema. En concret, el TEI considera que els processos de prevenció han de ser globals des de la perspectiva de centre, ja que la prevenció no pot fer-se des d'una vessant individual, sinó des de la col·lectiva. D'aquesta manera, es troben implicats tots els estaments que formen la comunitat educativa: alumnes, famílies, professorat i direcció. Seguint aquesta línia, tots els membres reben formació i informació continuada del programa, així com dels processos de detecció i intervenció. Aquest raonament comparteix la idea de Leganés (2013), en relació que el

bullying és un fenomen multifactorial i, per aquest motiu, els models preventius han d'incloure una intervenció global de tota la comunitat educativa.

Pel que fa a l'**objectiu 2: descriure com dos centres escolars de Barcelona apliquen el programa TEI a 3r i a 5è de Primària**, abans d'entrar en detall, cal comentar que les recerques s'han efectuat a les coordinadores dels dos centres escolars recomanats pel sr. González Bellido, creador del programa: l'escola Peter Pan (a partir d'ara, escola A) i l'escola Oak House School (a partir d'ara, escola B) ambdues de Barcelona. Tot i que els dos centres segueixen els pilars bàsics del programa TEI i el desenvolupen a partir d'uns patrons similars, sembla que els estudis mostren diverses particularitats presents en cadascun d'aquests.

En relació amb els **alumnes** que desenvolupen el programa, la coordinadora de l'escola A esmenta que el duen a terme els nens de 3r i de 5è de Primària -sent els tutoritzats i tutors respectivament-, mentre que la coordinadora de l'escola B ressalta que hi participen els infants del *grade* 4 i 6 de Primària, ja que al ser una escola anglesa els cursos escolars van associats al sistema educatiu britànic; tot i això, l'edat dels infants d'aquests nivells és l'equivalent a 3r i 5è de Primària. En aquesta mateixa línia, l'especialista A remarca que la participació dels alumnes en el programa és totalment voluntària i, en el cas que un infant es negui en participar-hi passaria a fer el paper d'ajudant de coordinació. "Si fos un nen de 3r jo li faria de tutor i si fos de 5è m'ajudaria a preparar el material de les activitats, a supervisar-les, etcètera." (especialista A). En canvi, la coordinadora de l'escola B també fa menció d'aquest matís de voluntarietat però donant únicament l'opció de ser ajudants de coordinació als alumnes tutors. "El programa només és voluntari per als tutors de 5è de Primària, als de 3r els hi pertoca tenir un company més gran que ells que els ajudi. Els hi encanta, és com el seu germà gran" (especialista B). Tot i això, els resultats d'aquest segon centre es contrasten amb els de González (2015), ja que ressalta la importància d'esdevenir un programa voluntari per ambdós agents. Lligat amb aquest aspecte, cal destacar que les dues coordinadores coincideixen que la voluntarietat dels alumnes per participar en el programa ha estat d'un 100% en els cursos escolars que porten desenvolupant-lo (2 anys a l'escola A i 4 a l'escola B). Això no obstant, l'especialista B comenta que al ser una escola anglesa, de vegades s'han trobat que algun membre de la parella ha hagut de marxar a l'estranger i, en aquest cas, l'altre component ha passat a ser el seu ajudant de coordinació.

Respecte a la **tasca que realitzen com a coordinadores** del programa, les dues especialistes coincideixen que esdevenen els nexes d'unió entre els mestres tutors que protagonitzen el programa TEI tot fent de referents del "triangle". En concret, si es dona el cas que un conflicte no ha pogut ser resolt pels propis alumnes i mestres tutors,

s'encarreguen de gestionar-lo amb el col·lectiu implicat. També, fan el seguiment de les diverses activitats per tal de supervisar-les, faciliten el material necessari als mestres tutors d'ambdós cursos i a final de curs avaluen com ha anat el projecte a partir de l'elaboració d'una memòria.

Pel que fa al criteri que se segueix a l'hora de **constituir les parelles**, les dues coordinadores ressalten que el que expliquen als infants és diferent al que realment es fa -per recomanació del propi programa. Per una banda, als infants els hi comenten que les parelles han estat fetes per sorteig, mentre que el que realment es fa va molt més enllà. Concretament, ambdues especialistes expliquen que els tutors dels nivells anteriors -2n i 4t-, en acabar el curs fan una gradació de l'1 al 3 de cadascun dels alumnes i presenten la proposta als tutors dels cursos següents. En el cas dels infants de 2n, es marca la necessitat d'ajuda (on el número 1 indica la màxima necessitat) i en el cas de 4t s'exposa la capacitat d'oferir ajuda (on el número 1 es refereix a la màxima habilitat per oferir-ne). Així doncs, per tal que les parelles resultin eficients, s'ajunten els infants que presenten la mateixa numeració. La coordinadora A comenta "com que som una escola petita d'una única línia, tenim facilitats per formar les parelles tenint en compte els caràcters dels nens, les seves aficions, si els hi va millor tenir a una persona del mateix sexe o bé del sexe contrari, etc.". També, les dues especialistes exposen que de vegades han hagut de fer una doble triangularitat, en els casos en què el grup resulti imparell. En aquestes situacions, un alumne tutor -del 1r grau- té dos tutoritzats; un del 1r grau (que mostra nombroses necessitats socials) i un altre del grau 3 (que no en presenta). Aquesta estratègia serveix perquè els dos perfils d'alumnes tutoritzats formin part d'un mateix grup i, d'aquesta manera, es faciliti la convivència. La coordinadora B afirma que un any van fer aquesta triangularitat de manera inversa -en què un tutoritzat en presentava dos tutors- però els resultats van ser negatius, ja que l'alumne de 3r no sabia a quin dels dos tutors havia de recórrer. Aquesta conseqüència es corrobora amb l'explicació de l'expert entrevistat, ja que va recomanar no invertir mai la triangularitat si no volíem resultats com els succeïts en aquest cas.

Respecte al el **desenvolupament del TEI**, els dos centres coincideixen en què a l'inici de curs mostren als dos cursos participants, de manera separada, el programa TEI a partir d'una presentació ja definida pel mateix creador. En aquesta, s'explica en què consisteix i quina és la finalitat del programa, els passos que han de seguir en el moment en què sorgeix un conflicte, els drets i els deures que en presenten com a tutors o tutoritzats, i també es comenten situacions concretes que hagin succeït a l'escola. Aquesta primera formació esdevé el punt de partida del programa i és en aquest moment on els alumnes tutors i tutoritzats -de l'escola A- i tutors -de l'escola B- decideixen si volen participar-hi. En el cas de l'escola A, es realitza un acte de presentació en què

s'anuncien cadascuna de les parelles, es dóna un carnet de tutor per a l'alumne de 5è i un diploma amb els dos integrants. En canvi, l'escola B no realitza cap acte de presentació i són els mestres de 5è qui comuniquen als infants qui són els seus alumnes tutoritzats i, a continuació, van a les classes de 3r i se'ls hi presenten.

En relació amb les **activitats**, tot i que les dues escoles segueixen el mateix eix vertebrador, ja que en realitzen de cohesió, de tutories i d'avaluació; cada escola facilita el seguiment diari o setmanal de les parelles de manera distinta. Per una banda, pel que fa a les dinàmiques, els dos centres duen a terme una primera sortida inicial i lúdica amb els dos cursos per tal de garantir la cohesió, dues activitats al trimestre -també de manera conjunta- amb la mateixa finalitat, i una al mes -per separat- en què es treballen aspectes concrets dels alumnes tutors o tutoritzats. Algunes d'aquestes vénen dissenyades pel propi programa i d'altres són obertes. I, per l'altra, respecte al seguiment, trobem algunes diferències. L'escola A proporciona cada divendres un espai de relaxació en què els alumnes tutors fan massatges als seus tutoritzats i posteriorment estableixen una conversa. L'escola B, tot i no garantir-ne cap espai setmanal, l'horari i l'espai d'esbarjo dels infants de 3r i de 5è és compartit -a diferència de l'altre centre-; tret que facilita, segons l'especialista B, la comunicació i seguiment de les parelles.

Pel que fa a la **implicació de la comunitat educativa**, les respostes es corroboren amb l'expert entrevistat i amb l'exposat per Alonso (2014). En concret, les dues especialistes esmenten que tot el col·lectiu de l'escola és informat i format en el programa. En aquest sentit, la coordinadora A afirma: "L'objectiu del TEI és ser un projecte d'escola i no només ser assumpte de les dues classes que el desenvolupen. La idea és ser una escola TEI".

Per últim, vinculat amb els **beneficis** que està aportant el programa, també veiem acord en els avantatges que mostren les especialistes. En primer lloc, reafirmen el principi de Collell i Escudé (2007), en relació a que el TEI afavoreix la presència de relacions positives entre els alumnes. En específic, els entrevistats ressalten el fet d'haver-se millorat la convivència global dels alumnes de l'escola des que el duen a terme. En segon lloc, comparteixen la idea que tot i que el programa resulta beneficiós per als dos membres, ho és més per a l'alumne tutor, tal com va esmentar el creador del programa. En concret l'especialista A argumenta "el rol més potent és el que acaben tenint els alumnes de 5è. [...] Fas que els nens aprenguin a autogestionar-se i que siguin autònoms; això els fa pujar l'autoestima i motivació". Així mateix, l'especialista B esmenta: "Quan vam incorporar el programa, vam pensar que seria més enriquidor per als tutoritzats; però de seguida ens vam adonar que fins i tot ajuda més als tutors. El fet de donar-los aquestes oportunitats els fa sentir-se realitzats i els fa ser grans". I, en

darrer lloc, indiquen que en els anys que porten participant en el TEI, hi ha hagut una disminució d'incidències a l'escola i ambdues justifiquen que el motiu és l'aplicació ininterrompuda d'aquest programa preventiu, d'actuar abans que succeeixi. Barri (2013), segueix els mateixos principis en relació a la importància de partir de programes preventius més que d'aplicatius. No obstant això la coordinadora B explica: "Tot i això, l'any que el vam incorporar ens vam espantar perquè van començar a sortir bastants conflictes, però ens vam adonar que no és que hi haguessin més, sinó que estava sortint a la llum allò que estava ocult". No obstant estar satisfetes dels resultats que està suposant el programa a l'escola, les dues expertes comparteixen la mateixa proposta de millora d'intentar trobar més temps i espai per fer activitats TEI de manera conjunta.

I, pel que fa a l'**objectiu 3: explorar la percepció i el grau de satisfacció dels docents i dels alumnes de 3r i 5è de Primària**, d'aquestes dues escoles, podem veure els resultats dels mestres a la Taula 1:

Taula 1: resultats entrevistes mestres tutors de 3r i de 5è de Primària

	Mestres tutors de 3r		Mestres tutors de 5è	
	E1	E2	E3	E4
P1: percepció entorn l'eficàcia del programa TEI com a recurs per prevenir el <i>bullying</i>	"Els resultats i l'experiència ens mostren que és un programa molt eficaç."	"Sí que és eficaç. Tenir un <i>germà gran</i> a l'escola és un regal".	"Molt eficaç. Va molt bé per a la prevenció. No obstant això, cal tenir altres eines per combatre amb el <i>bullying</i> ."	"Molt útil. permet prendre consciència de grup. Tots ens ajudem a tots".
P2: valoració de l'eficiència envers els criteris de formació de les parelles	"Tot i que les parelles funcionen perquè han estat fetes amb seny, segurament hi ha alguna manera millor, ja que als alumnes no els hi diem tota la veritat".	"Fer tres nivells està bé. És bastant ràpid i senzill."	"Sí, és un acte suficientment important i sensible que no podem deixar a l'atzar".	"Sí, ja que ho fem segons el que pugui beneficiar més al nen".
P3: percepció d'una bona relació i compromís tutor-tutoritzat	"En certa manera sí, però no tots. Uns creen més vincles que d'altres".	"Sí bastant, tot i que en molts cassos és gràcies a les activitats conjuntes. Marquen un abans i un després".	"Sí. S'engresquen molt, sobretot els primers mesos pel fet de ser responsable d'un nen més petit".	"Aquesta relació es percep més en les trobades. Tot i això, estan encantats de donar i rebre".
P4: opinió en relació a la participació voluntària en el programa	"Si no està imposada dóna més peu a participar-hi amb responsabilitat."	"Crec que és el més correcte. No es pot obligar a voler fer-ho."	"Ha de ser voluntària. Si obligues a un nen a fer una cosa que no vol, l'objectiu del TEI no funcionarà. El nen ha de creure".	"Un dels avantatges és que ells mateixos pensin que ofereixen una ajuda, i no que estan obligats a ajudar".

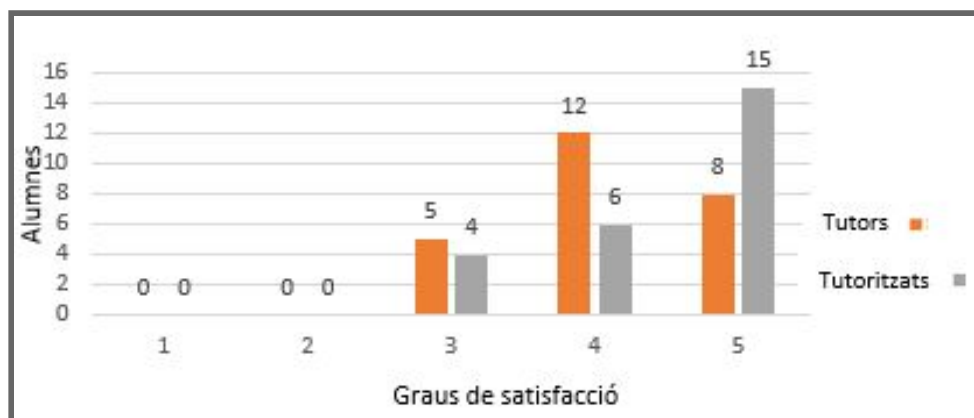
P5: opinió entorn a la formació del professorat	“Sempre pots estar més format però crec que tenim una formació suficient per aplicar aquest programa.	“S’hauria de refrescar per als altres mestres; els que no són tutors del TEI.”	“Sí, va venir el Sr. González Bellido i ens va fer la formació inicial a tot el claustre de professors”.	“Les tutores de 3r i 5è tenim més coneixença, tot i que tots hem estat formats”.
P6: satisfacció envers els resultats que el TEI està generant a l’escola	“Sí, tot i que l’any passat més que aquest”.	“Sí, però caldria proporcionar més temps i espais de trobada”:	“Sí, a sobre els nens estan engrescats. Se senten grans, fa que estiguin més implicats i que els agradi”.	“Sí però seria millor tenir més oportunitats per estar junts”.

E1 - Mestre tutor de 3r de Primària de l’escola A
E2 - Mestre tutor de 3r de Primària de l’escola B
E3 - Mestre tutor de 5è de Primària de l’escola A
E4 - Mestre tutor de 5è de Primària de l’escola B

Després d’observar la taula de resultats per conèixer l’opinió dels mestres tutors de 3r i 5è de Primària de les dues escoles, en relació a diferents aspectes del TEI; veiem que tots ells coincideixen en el fet que és un programa eficaç de prevenció de l’assetjament escolar. “Amb el TEI no només se solucionen els conflictes, sinó que també es prevé que se n’originin” (E1). “Els nens han pogut resoldre molts problemes i malentesos, alguns dels quals igual o, fins i tot, millor que si ho hagués fet un adult” (E3). No obstant això, aquest mateix especialista considera que per combatre amb cassos de *bullying* també cal tenir altres recursos i eines, ja que s’ha de tenir present que el TEI és un programa preventiu, no d’acció. En aquest sentit, també se’ls ha demanat que opinessin en relació a si creien que des que apliquen el programa han observat millores en el clima del grup classe. Tots els participants consideren que amb el TEI no només s’han disminuït els conflictes, sinó que també s’ha millorat la convivència i les conductes dels alumnes. “Amb el vocabulari i la manera que els alumnes de 5è tracten els problemes, es veu que han après molt del TEI” (E4). Aquests resultats estan d’acord amb el que defensa González (2015), en relació que amb aquest programa preventiu es garanteix que les relacions dels alumnes de l’escola resultin més satisfactòries i agradables, i es fomenti la creació d’una cultura de la no-violència.

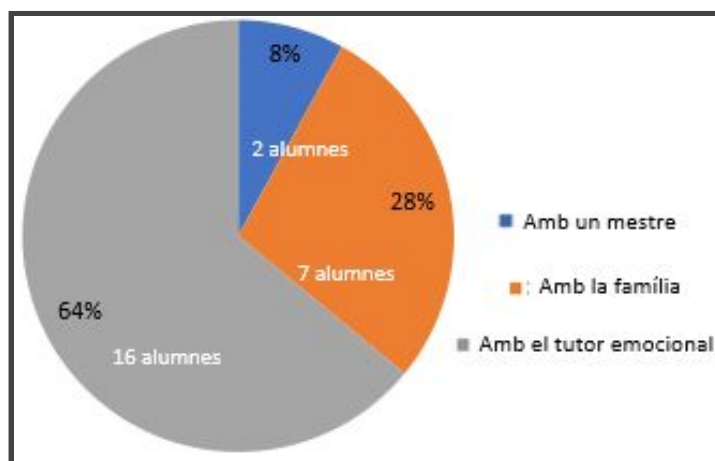
Pel que fa a la percepció dels alumnes, també se’ls ha demanat l’opinió en relació a si consideren que el programa és un mètode útil de prevenció i el 100% asseguren que sí. També, les dades recollides mostren que un 96% dels alumnes tutors opina que el TEI contribueix a la resolució i disminució de conflictes sorgits a l’escola. En relació amb el clima escolar que es genera, tal com s’observa a la Figura 1, tots els alumnes -tant tutors com tutoritzats- han valorat entre el 3 i el 5 (entenen el 5 com a molt) el seu grau de

complaença. A més, un 82% dels alumnes tutors valoren que el TEI no només aporta beneficis en els cursos on s'aplica, sinó també als altres nivells de Primària.

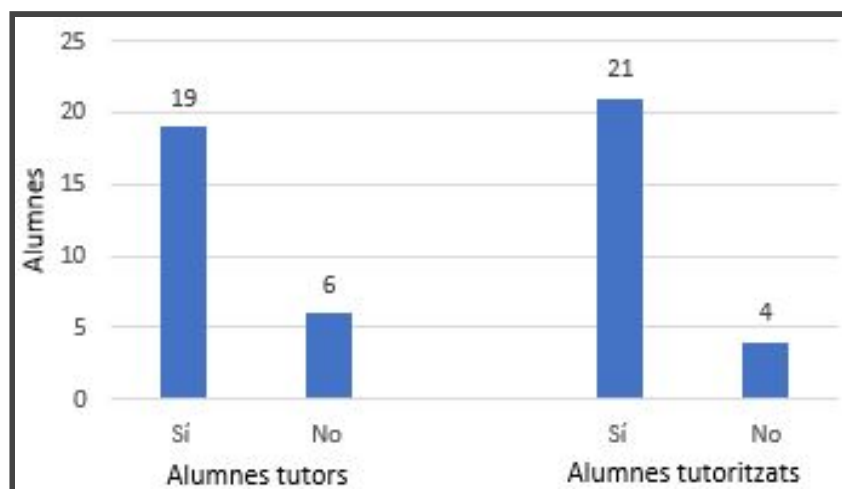
Figura 1: Grau de satisfacció amb el clima escolar que genera el TEI

També referent als alumnes, i en concret als tutoritzats, tal com s'aprecia a la Figura 2, la majoria prefereixen compartir un problema personal amb el seu tutor emocional abans que amb la seva família o mestres de l'escola. Aquestes dades coincideixen amb l'estudi sobre convivència del Defensor del Pueblo (2007), referent que un 60% de les víctimes que han patit assetjament prioritza demanar ajuda als seus companys, un 14% a la família i únicament un 10% al professorat.

Figura 2: Amb qui et sents més còmode explicant una preocupació?

En relació a la segona pregunta, trobem que tres dels mestres entrevistats pensen que el criteri de formació de les parelles és el més òptim. No obstant això, l'especialista 1 mostra una lleugera discrepància en el sentit que per als alumnes les parelles són formades a l'atzar quan el veritable procés que es realitza va molt més enllà. I, referent a l'opinió dels alumnes, tal com es pot veure a la Figura 3, la gran majoria està d'acord en que el mètode de formació sigui aleatori.

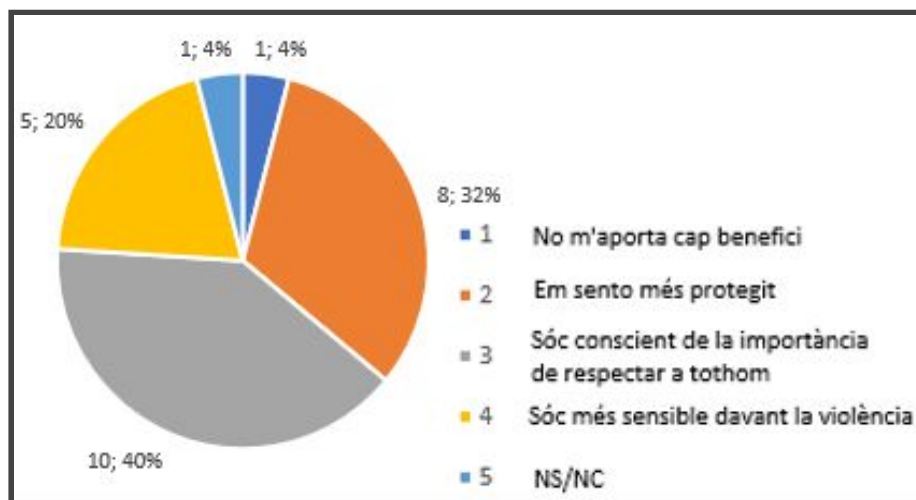
Figura 3: Satisfacció amb el criteri de formació de les parelles

Pel que fa a la relació que s'estableix entre els dos membres de la parella, veiem que els resultats són positius però no del tot homogenis. Curiosament, els mestres de l'escola B atorguen el principal protagonisme de la formació d'aquest vincle a les activitats i trobades conjuntes que es realitzen; mentre que els docents de l'escola A destaquen que la personalitat i peculiaritat de cada parella són els factors determinants d'aquesta relació, de vegades més o menys estreta. Tot i això, els quatre especialistes coincideixen que els alumnes de 3r confien i es mostren oberts a l'hora d'expressar les preocupacions i inquietuds a la seva parella. "És el seu amic, referent. Entre iguals els hi és més fàcil parlar d'un problema" (E2). També, tal com es pot veure a la Taula 1, tots quatre comparteixen l'opinió que el fet que la participació dels alumnes sigui voluntària esdevé la manera més adequada d'infondre i suscitar la importància de col·laborar. I, en relació a la percepció dels infants, els resultats mostren que un 92% dels alumnes tutors estableixen una forta relació i compromís amb el seu tutoritzat i estan satisfets amb l'ajuda i suport que els proporcionen. Pel que fa als alumnes de 3r, un 88% se sent orgullós del recolzament que reben del seu tutor emocional mentre que l'altre 12% pensa que s'hauria d'implicar i preocupar més.

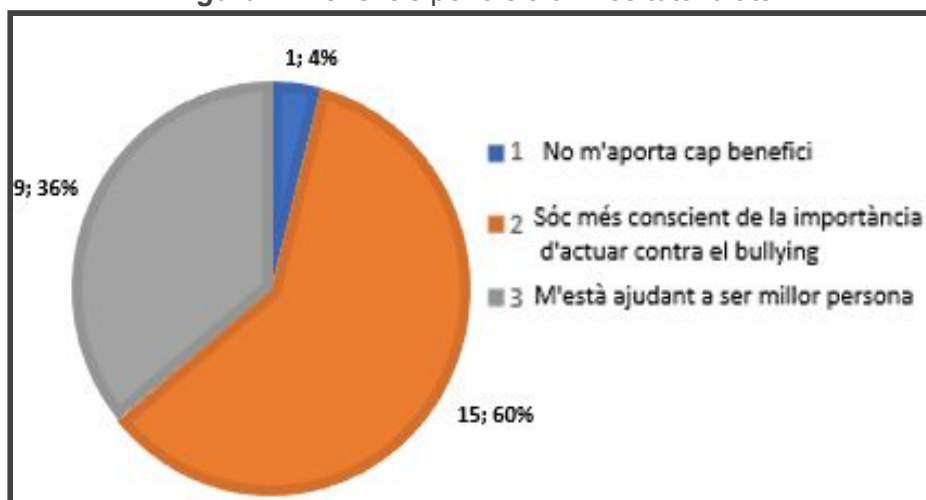
Referent a la formació dels docents, tots els entrevistats han rebut les trenta hores de formació inicial que reglamenta el programa. Tot i això, tal com s'observa a la taula, mentre que els docents de l'escola A mostren que el claustre de professors té una formació suficient per aplicar el TEI de manera satisfactòria al centre, les mestres de l'escola B destaquen que la formació i coneixença del programa és lleugerament desigual en els mestres del claustre, depenent de si són tutors dels cursos on s'aplica el TEI. Aquesta dada mostra una lleugera discrepància amb el que proposa González (2015) i també Catejón (2013), en relació a la col·laboració i participació necessària de

tot el centre com un dels requisits imprescindibles per a l'eficàcia del programa. Pel que fa la percepció dels alumnes, als dos membres de la parella se'ls ha preguntat la seva satisfacció entorn a les activitats del programa que realitzen a l'escola. Els resultats indiquen que mentre que el 100% considera útil la formació i dinàmiques que es duen a terme periòdicament, entre un 15-20% opina que els agradaria fer més activitats amb la seva parella.

Per últim pel que fa al grau de satisfacció que presenten els docents en relació als resultats que està generant el TEI a l'escola, de manera general, els quatre especialistes estableixen una valoració positiva. Tot i això, els mestres tutors de l'escola B coincideixen amb l'objectiu de millora de proporcionar més espais i oportunitats de trobada de les parelles emocionals. I, en relació a l'opinió dels alumnes, a les Figures 4 i 5 es poden percebre els beneficis que els està aportant el fet de ser els actors del programa.

Figura 4: Beneficis per als alumnes tutoritzats

Figura 5: Beneficis per als alumnes tutors

Conclusions

Aquest treball s'ha centrat en conèixer a fons el programa Tutoria Entre Iguals, la seva eficàcia en el món educatiu i l'aplicació d'aquest recurs a l'Escola Peter Pan i a l'Oak House School de Barcelona. A partir dels resultats obtinguts, hem conegut els beneficis que genera el programa TEI en aquests dos centres educatius pel fet de prevenir i reduir les situacions d'assetjament escolar, d'afavorir la presència de relacions positives entre tots els alumnes, d'evitar que cap cas de *bullying* quedi ocult i de crear una cultura de no-violència a l'escola.

També, s'ha pogut valorar que el grau de satisfacció dels coordinadors, dels tutors d'aula i dels alumnes participants d'ambdós centres educatius és elevat. Tot i presentar algunes diferències pel que fa a l'aplicació del programa a l'escola, tots coincideixen en la gran eficàcia que genera el TEI a l'hora de prevenir accions de *bullying* i de millorar la convivència escolar no només entre els infants dels cursos on es desenvolupa -3r i 5è de Primària-, sinó també a nivell global de centre. També, desitgem haver pogut infondre la importància que suposa actuar contra l'assetjament escolar a partir de la prevenció més que de l'acció.

Com a limitacions podem destacar que el període de l'estudi ha estat breu (coincidint amb el de pràctiques de la universitat), tret que ha suposat haver manifestat una mostra poc àmplia; ja que l'estudi s'ha centrat principalment en dues escoles de Barcelona. I, també, ressaltar el fet d'haver presentat només un observador. I, com a prospectiva, amb aquest treball volem deixar obertes dues línies futures. Creiem que seria interessant fer l'estudi en centres educatius externs a Catalunya per tal de poder conèixer el desenvolupament del programa en altres indrets. I, també, ampliar la mirada i conèixer la posada en pràctica del TEI en altres etapes escolars, tant a Infantil com a Secundària.

Referències

- Alonso, T. (2014). Tutorías entre iguales: un hermano mayor frente al acoso. *Padres y Colegios*, 85,6. *Revista de Investigación en Psicología*, 15 (1), 17-31.
- Avilés, J. (2012). Prevención del maltrato entre iguales a través de la educación moral.
- Barri, F. (2013), *Acoso escolar o Bullying. Guía imprescindible de prevención e intervención*, Tarragona, Publicaciones Altaria, S.L.
- Bisquerra, R. (2014), *Prevención del acoso escolar con educación emocional*, Bilbao, Editorial Desclee.
- Bronfenbrenner (1987), *La ecología del desarrollo humano*, Madrid, Paidós Ibérica.
- Castejón, J.L. (2016). "Assessment of the Peer Tutoring Program" (PTP). *Psicología y Educación: Presente y futuro*, 1636-1645.

- Cava, J.M., Buelga, S. i Musitu, G. (2010). Violencia escolar entre adolescentes y sus implantaciones en el ajuste psicosocial. *Revista de Psicodidáctica*, 15(1), 21-34.
- Cerezo, F. i Sánchez, C. (2013). Eficacia del programa CIP para la mejora de la convivencia escolar y la prevención del bullying en alumnos de Educación Primaria. *Apuntes de Psicología*, 31 (2), 173-181.
- Collell, J. i Escudé, C. (2007). Una aproximació al fenomen del maltractament entre alumnes (*Bullying*). *Revista Estudis de la Violència*, 1.
- Defensor del Pueblo. (2007). *Violencia escolar: el maltrato entre iguales, 1999-2006*.
- González, A. i Gómez I. (2013). El Programa TEI. *Aula de Secundària*, 5, 11-14.
- González, A. (2015). Programa TEI "Tutoría Entre Iguales". *Innovación Educativa*, 25, 17-32.
- González, A. (2016, 02, 11). La detección en situaciones de acoso escolar corresponde a toda la comunidad educativa (Infocop) [entrevista]. Recuperat a: http://www.infocop.es/view_article.asp?id=6056
- González, A. (2017). Programa TEI: Prevención de la violencia y el acoso escolar.
- González, A (2017, 05, 01). Decir que no es una necesidad educativa (E. Ocampo) [entrevista]. Recuperat a: <http://www.farodevigo.es/galicia/2017/05/01bellido670850.html>
- González, A. (2017, 29, 10). Los alumnos mayores que hacen de tutores emocionales de otros bajan la victimización del acoso escolar. (Deia) [entrevista]. Recuperat a: <http://www.deia.com/2017/10/29/sociedad/euskadi/los-acoso-escolar>
- Leganés, E. (2013). Una propuesta de intervención para prevenir el acoso escolar desde una perspectiva sociogrupal. *Psychology, Society, & Education*, 5 (1), 21-40.
- Mendoza, B. i Maldonado V. (2017). Acoso escolar y habilidades sociales en alumnado de educación básica. *CIENCIA ergo-sum*, 24(2), 109-116.
- Ministerio de Educación, Cultura y Deporte. (2017). PISA 2015: Programa para la Evaluación Internacional de los Alumnos. El Bienestar de los estudiantes.
- Nocito, G. (2017). Investigaciones sobre el acoso escolar en España: implicaciones psicoeducativas. *REOP*, 1, 104-118.
- Piñuel, I. i Cortijo, O. (2016). *Cómo prevenir el acoso escolar. La implantación de protocolos antibullying en los centros escolares*. Madrid, CEU.
- Ruiz, B. (2016). ¿Convivencia o Bullying? Análisis, prevención y afrontamiento del acoso entre iguales. *Infancia, Adolescencia y Juventud*, 1, 63-72.
- Sánchez, A. (2009), *Acoso escolar y convivencia en las aulas. Manual de prevención e intervención*, Jaén, Formación Alcalá.
- Save the Children (2016). Yo a eso no juego. Bullying y cyberbullying en la infancia.
- UNICEF. (2013). *Bullying. Experiencias y dimensiones del acoso escolar*.

Annexos

Annex 1: Consentiment informat per a la persona participant

Títol del Treball de Recerca: Tolerància zero amb la violència: Implementació del programa TEI per prevenir l'assetjament escolar i millorar la convivència

Investigador responsable: Laura Espinosa Escobar

e-mail: lauraee1@blanquerna.url.edu

INFORMACIÓ BÀSICA del Treball de Recerca

Tema del TFG: Conèixer i descriure com s'aplica el programa TEI a l'escola Peter Pan i a l'Oak House School, i quin és el grau de satisfacció que tenen mestres i alumnes.

Objectius del TFG:

- Conèixer a fons el programa TEI
- Descriure com dos centres escolars de Barcelona ajuden a prevenir l'assetjament escolar mitjançant aquest recurs a 3r i a 5è de Primària.
- Explorar la percepció i el grau de satisfacció dels docents i dels alumnes de 3r i 5è de Primària, de dues escoles de Barcelona, sobre l'efectivitat del programa TEI.

Activitats que se li demana al participant:

(falta concretar si és entrevista oral o qüestionari segons els participants).

.....

.....

.....

El material i/o les dades obtingudes gràcies a la seva participació en aquest Treball de Recerca serán d'ús exclusiu intern de la Facultat de Psicologia, Ciències de l'Educació i l'Esport-Blanquerna. En el cas que fossin incloses en una publicació dins de l'àmbit acadèmic i científic complirien estrictament les condicions ètiques de confidencialitat exigides en una recerca d'aquestes característiques.

La persona participant ha de llegir i contestar les següents preguntes amb atenció (encerclar la resposta correcte):

Ha llegit tota informació que li ha estat facilitada sobre aquest projecte? SÍ/NO

Ha tingut l'oportunitat de preguntar i comentar qüestions sobre el projecte? SÍ/NO

Ha rebut suficient informació sobre aquest projecte? SÍ/NO

Ha rebut respostes satisfactòries a totes les preguntes sobre el projecte? SÍ/NO

Està d'acord en participar-hi? SÍ/NO

Autoritza la seva participació en el projecte? SÍ/NO

Autoritza la participació de les persones de les quals és responsable (en el cas d'una representació institucional)? SÍ/NO

Data: .....

Signatura de la persona participant (noms i cognoms entre parèntesi):

.....

Exemplar per al participant / Exemplar per a l'investigador

Annex 2: Instruments del TFG

2.1. Entrevista elaborada per al creador del programa

Hola Sr. Bellido, tal com li vaig comentar quan vaig contactar amb vostè, el meu objectiu principal de l'entrevista és conèixer amb més detall alguns aspectes del programa que va impulsar l'any 2002, Tutoria entre iguals. Així doncs, estaria agraïda si em pogués respondre les següents qüestions relacionades amb l'origen del programa, la seva contribució envers la prevenció de l'assetjament escolar, els beneficis que comporta, entre d'altres. Abans de començar, m'agradaria donar-li les gràcies, per endavant, per haver-se ofert a contribuir en el meu estudi.

1. En referència a l'**origen del TEI**, em podria dir com va sorgir aquest programa? Per què va decidir desenvolupar-lo i actuar contra el *bullying*?

2. Va ser fàcil la posada en marxa del programa? Com valora l'experiència del programa des que es va desenvolupar, l'any 2002, fins ara?

3. Pel que fa als **cursos escolars** on es desenvolupa, podria explicar per quin motiu és introduït a 3r i 5è de Primària? I perquè a 1r i a 3r de la ESO?

4. En relació a la **prevenció** de l'assetjament escolar, com considera que contribueix el TEI a l'hora de prevenir l'assetjament escolar?

5. A una de les seves entrevistes esmenta que el gran projecte del seu grup de investigació és la creació de ciutats TEI. A què es refereix amb aquest concepte? Com contribueix una ciutat TEI per prevenir el *bullying*?

6. A una altra entrevista exposa que el TEI és un programa psicoeducatiu de prevenció i intervenció per combatre el *bullying*; en podria dir d'altres que també consideri eficaces per evitar l'assetjament escolar? En què consisteixen?

7. Pel que fa al **col·lectiu implicat** en el programa i en concret, als alumnes, trobem que a diferència d'altres programes de prevenció, tots els estudiants dels cursos on es desenvolupa, hi participen (ja sent tutors o ajudants del coordinador), per què es va triar aquesta màxima implicació?

8. Respecte a la implicació dels professors, quin grau de implicació i formació han de

tenir els docents de les escoles on es desenvolupa el TEI? Quina és la funció del coordinador del TEI de l'escola?

9. També, tal com indica, en el programa es troben implicats els alumnes, el centre, els professors, però també és necessària la col·laboració de les famílies. Com intervenen els familiars en el TEI?

10. Relacionat amb els **beneficis**, podria dir quines fortaleeses ressalta del programa?

11. Quins avantatges aporta el TEI per als tutors i tutoritzats de 3r i de 5è de Primària? I per a les possibles víctimes, agressors i espectadors?

12. Per quins motius sustenta la idea que el programa afecta positivament a tota la comunitat educativa? A quin col·lectiu produeix major nivell de satisfacció?

13. El TEI és un dels pocs programes de prevenció que no actua únicament sobre els agressors i les víctimes, sinó sobre les conductes. Quins beneficis comporta?

14. En relació a les **noves implementacions**, en el seu document del programa TEI, exposa que a partir del 2017 s'introduiria en l'educació infantil. Ja s'ha portat a terme? Com s'ha enfocat amb aquests alumnes més petits de l'escola?

15. Les dades del 2016 presenten que està previst la implementació del TEI en centres Espanyols de l'estranger. Ja s'ha dut a terme? En quins països?

16. Actualment també està implantat en centres d'Educació Especial. Es segueix el mateix patró que en els altres casos?

17. També, explica que en aquest mateix any s'introduiria en formació professional bàsica i cicles formatius de grau mig. Com es porta a terme?

18. Pel que fa als **resultats**, quins resultats pràctics es perceben del TEI? En quins aspectes us baseu per valorar els resultats?

19. I, per últim, quins reptes o propostes de futur teniu per continuar avançant amb el TEI? Pensa que hi ha algun aspecte de millora o encara per polir en un futur?

2.2. Entrevista elaborada per als coordinadors del programa de les dues escoles

Hola Sr./Sra. X, tal com li vaig comentar, el meu objectiu de l'entrevista és conèixer una sèrie d'aspectes relacionats al programa TEI que desenvolupeu a l'escola, per tal de conèixer de primera mà com resulta la posada en pràctica d'aquest, així com la seva utilitat com a recurs per prevenir l'assetjament escolar. D'aquesta manera, he preparat un llistat de qüestions relacionades amb la constitució de les parelles; la relació, seguiment i comunicació entre els membres d'aquesta; el procés per gestionar els conflictes; entre d'altres. Li agraeixo, per endavant, la seva acceptació per contribuir en el meu estudi.

1. En què consisteix la seva tasca com a coordinador del programa TEI de l'escola?
2. Pel que fa a la **constitució de parelles**, quins criteris teniu en compte a l'hora de formar les parelles de tutors i tutoritzats per tal que siguin eficients?
3. A l'inici de curs, durant la presentació de les noves parelles, quins aspectes del programa expliqueu i emfatitzeu als alumnes tutors i tutoritzats?
4. En aquest acte, de quina manera feu prendre consciència als alumnes tutors de les responsabilitats que tenen i de l'ajuda que han d'oferir; i als tutoritzats, de la importància de confiar en el seu tutor i compartir qualsevol vivència que creguin necessària?
5. Respecte a la **relació** s'estableix a la parella, s'observa que l'alumne de 3r només comparteix amb el seu tutor problemes o inquietuds de l'escola o també preocupacions d'altres àmbits de la seva vida?
6. Generalment, les parelles es mantenen després de finalitzar el curs tot i que ja no participin en el programa?
7. Pel que fa a la **voluntarietat** per contribuir en el TEI, la realització del programa es proposa de forma voluntària als alumnes de 5è? En cas afirmatiu, quin és el percentatge aproximat d'alumnes tutors que s'ofereixen voluntàriament per realitzar aquest servei?
8. En relació al **seguiment i comunicació**, cada quant es troben les parelles d'alumnes? Quins aspectes es comenten?
9. Es realitza algun tipus de seguiment, a nivell d'aula o de caire més genèric, de control o posada en comú de les impressions d'ambdós membres de la parella?
10. Pel que fa a la **gestió de conflictes**, quins passos se segueixen quan sorgeix un

problema en què algun alumne de 3r es troba implicat? Com actua el seu tutor i el centre?

11. Relacionat a la **formació dels docents**, quina formació inicial reben els mestres tutors de 3r i 5è de Primària en relació al programa TEI? Els altres mestres de l'escola reben també algun tipus de formació o informació envers el programa?

12. En relació a la **formació dels alumnes**, en què consisteixen les activitats de formació permanent i continuada que es fan amb els tutors i tutoritzats? (de cohesió, de tutoria, d'avaluació i de pròpia formació).

13. Pel que fa als **beneficis**, quins avantatges personals -tant pel tutor com pel tutoritzat- es poden percebre?

14. Es pot comprovar si amb el programa TEI s'afavoreix la inclusió dels alumnes de l'escola?

15. El Sr. González Bellido, el promotor del programa, esmenta que amb el TEI tota la comunitat educativa es troba implicada; com ho garanteix des de l'escola? A efectes pràctics quins beneficis troba que la globalitat dels membres estiguin inclosos?

16. En relació als anys que porteu desenvolupament el TEI a l'escola, heu observat una reducció de l'assetjament escolar i millora de la convivència dels alumnes?

17. I, pel que fa al foment de la **cultura de la no-violència**, duent a terme aquest programa de prevenció, es garanteix que els alumnes de l'escola creixin amb una bona formació ètica? Quines accions empreu per transmetre la cultura de la no-violència als alumnes del centre?

2.3. Entrevista elaborada per als mestres tutors de 3r i de 5è de Primària d'ambdues escoles

Hola Sr/Sra. X, tal com li vaig comentar, estic desenvolupant el meu Treball de final de grau sobre el programa TEI i, després d'haver fet l'entrevista amb el coordinador del programa de l'escola, m'agradaria fer-li una a vostè amb l'objectiu de conèixer l'opinió i percepció que presenta com a tutor/a d'un dels grups classe que el duen a terme. Així doncs, tot seguit li faré una sèrie de preguntes en relació a un seguit d'aspectes del TEI. Agraïxo, per endavant, la seva col·laboració.

1. Pel que fa a la **constitució de parelles**, considera eficients els criteris que es tenen en compte a l'hora de formar les parelles de tutors i tutoritzats? Per què?
2. Afegiria alguna proposta de millora en relació a aquesta constitució de parelles?
3. Troba rellevants els aspectes que s'expliquen durant l'acte inicial de presentació de les parelles?
4. Pel que fa a la **relació** que s'estableix a la parella, creu que els tutors tenen una forta relació i compromís amb el tutoritzat? Per què?
5. Contempla que els alumnes de 3r confien i es mostren oberts a l'hora d'expressar les preocupacions i inquietuds a la seva parella?
6. Respecte a la **voluntarietat** per contribuir en el TEI, veu bé que la participació dels infants al programa sigui de manera voluntària/obligada? Quins beneficis o perjudicis hi observa?
7. En relació al **seguiment i comunicació**, percep que les parelles d'alumnes generalment es troben de manera regular al llarg del dia o de la setmana? Considera que caldria fer més seguiment entre els membres de la parella?
8. Pel que fa a la **resolució de conflictes**, en el moment en què en sorgeixen algun problema entre alumnes, percep que el programa TEI és un mètode eficaç per l'agressor, per la víctima i pels espectadors?
9. Quins avantatges pot percebre si els alumnes col·laboren entre iguals i s'ajuden mútuament en la resolució de conflictes, en comptes de dirigir-se directament a la figura del professor?

10. Creu que si el centre no desenvolupés aquest programa, hi hauria més conflictes i/o violència?
11. Per que fa a la **preparació**, considera que els mestres de l'escola reben una formació suficient del programa? I les parelles d'alumnes de tutors i tutoritzats?
12. Creu que hauria d'haver més espais i moments de formació?
13. Relacionat amb els **beneficis**, ha observat millores respecte el clima de convivència del seu grup classe? I de la globalitat del centre escolar?
14. Està satisfet amb els resultats que està suposant el desenvolupament del programa TEI al seu grup classe?
15. Proposaria algun objectiu o indicador global de millora per tal que garantís més beneficis personals o generals?
16. I, per últim, creu que el centre hauria d'introduir algun altre programa de convivència per fomentar la cultura de la no-violència?

2.4. Qüestionari per als alumnes tutors; 5è de Primària

Qüestionari 4 - alumnes tutors. Quina és la teva opinió i satisfacció sobre el programa TEI?

A partir d'aquest qüestionari em proposo conèixer l'opinió i grau de satisfacció que teniu com a tutors del programa TEI que desenvolueu a l'escola.

Tal com es pot observar, consta de diverses seccions: formació de les parelles; relació d'aquestes; voluntarietat per contribuir en el programa; seguiment i comunicació; gestió de problemes i resolució de conflictes; foment de la cultura de la no-violència; formació; i beneficis personals i generals. A cadascuna d'aquestes hi haurà unes preguntes per respondre: algunes de resposta breu (Sí/No), d'altres per seleccionar la teva opinió de l'1 al 5 i també algunes per fer un breu argument.

Aprofito per comentar que el qüestionari és anònim però, no obstant això, demanaré un parell de dades generals que em permetran la classificació a la meua recollida de dades.

Finalment, el temps aproximat de la durada del qüestionari serà de 15-20 minuts.

Moltes gràcies per la teva col·laboració.

Dades personals

1. Sexe

Maqueu només un oval.

Masculí

Femení

2. Nom de l'escola

Formació de les parelles

3. Estàs satisfet amb el criteri de formació de parelles que segueix l'escola?

Maqueu només un oval.

Sí

No

4. Per què?

Relació de les parelles

5. Creus que estableixes una forta relació i compromís amb la teva parella?

Maqueu només un oval.

Sí

No

6. Per què?

Com de satisfet estàs amb la col·laboració i ajuda que proporciones a la teva parella?

Senyala una opció de l'1 al 5 (entenen l'1 com a poc i el 5 com a molt). Sempre s'utilitzarà el mateix criteri.

7. Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

8. De quina manera creus que podries implicar-te més amb el teu alumne tutoritzat per tal de resoldre els seus problemes de convivència?

Voluntarietat per contribuir en el programa

9. Si fos possible, continuaries participant cada any com a tutor?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

10. En cas afirmatiu, per què? Què t'aporta?

Seguiment i comunicació

11. Creus que destines suficients moments al llarg de la setmana per parlar i ajudar la teva parella?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

12. Consideres que et preocupes suficient amb els seus problemes?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

13. Per què?

_____

Gestió de problemes i resolució de conflictes

14. Has hagut d'aconsellar o ajudar a solucionar algun conflicte al teu tutoritzat?

Maqueu només un oval.

Sí

No

15. En cas afirmatiu, posa un exemple

_____

_____

_____

_____

_____

16. Consideres que aplicant el programa TEI contribueixes amb la resolució de conflictes?

Maqueu només un oval.

Sí

No

17. Per què?

_____

18. Creus que si l'escola no desenvolupés aquest programa, hi hauria més dificultats a l'hora de resoldre un conflicte?

Maqueu només un oval.

19. Per què?

_____

Foment de la cultura de la no-violència

20. Penses que el programa TEI és un mètode útil i eficaç per combatre amb l'assetjament escolar?

Maqueu només un oval.

Sí

No

21. Per què?

22. Com d'orgullós estàs amb el clima escolar que genera el TEI?

Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

23. Havent passat fa dos anys, per alumne tutoritzat, i sent ara el tutor; com creus que contribueix cada part de la parella per millorar la convivència a l'escola?

Formació

24. Consideres que has rebut una formació inicial suficient sobre la teva tasca com a tutor?

Maqueu només un oval.

Sí
 No

25. Com de satisfet estàs amb activitats de formació permanent que desenvolupa l'escola?

Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

26. Podries dir alguna proposta de millora?

Beneficis personals i generals

27. Estàs satisfet amb la convivència i el respecte que hi ha entre els alumnes de l'escola?

Sí
 No

28. En cas afirmatiu, consideres que el programa TEI afavoreix aquesta bona convivència? Per què?

---

29. En cas negatiu, penses que el programa TEI ajuda a la disminució d'aquest mal ambient? Per què?

---

30. Quins beneficis personals t'aporta ser tutor emocional?

---

31. Creus que desenvolupant el TEI com a tutor també t'és útil per resoldre els seus propis conflictes a partir del clima de la no-violència?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

32. Penses que el TEI, no només comporta als alumnes de 3r i 5è de Primària, sinó també a tots els alumnes de l'escola?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

33. Per què?

---

34. Indica alguna proposta o idea que se t'acudeixi per a millorar o completar el programa, per tal que resulti més beneficiós.

2.5. Qüestionari per als alumnes tutoritzats; 3r de Primària

Qüestionari 5 - alumnes tutoritzats. Quina és la teva opinió i satisfacció sobre el programa TEI?

A partir d'aquest qüestionari em proposo conèixer l'opinió i el grau de satisfacció que teniu com a alumnes tutoritzats del programa TEI que desenvolupeu a l'escola.

Tal com es pot observar, el qüestionari té diverses parts en les quals hauràs de respondre a les preguntes o bé seleccionar la resposta que creguis.

Aprofito per comentar que és anònim però, no obstant això, demanaré un parell de dades generals que em permetran la classificació a la meua recollida de dades.

Finalment, el temps aproximat de la durada del qüestionari serà de 15 minuts.

Moltes gràcies per la teva col·laboració.

Títol sense títol

Dades personals

1. Sexe

Maqueu només un oval.

Nen

Nena

2. Nom de l'escola

Passeu a la pregunta 3.

Formació de les parelles

3. Estàs d'acord amb la manera que utilitza l'escola per formar les parelles de tutoritzat?

Sí

No

4. Per què?

Relació de les parelles

5. Creus que les parelles de 3r i 5è tenen molta relació entre elles?

Maqueu només un oval.

Sí

No

6. Com de satisfet estàs amb la relació que tens amb el teu tutor emocional? (1 és poc i 5 és molt)

Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Seguiment i comunicació

7. El teu tutor emocional és preocupat sovint per si no estàs bé?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

8. Per què?

---

9. Si has posat que "Sí", com de content estàs amb l'ajuda i consells que et dóna el teu tutor emocional? (1 és poc i 5 és molt)

Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

A l'hora de resoldre problemes

10. Creus que compartir un problema amb un company de 5è t'ajuda?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

11. Per què?

---

12. Amb qui et sents més còmode explicant una preocupació? (pots seleccionar més d'una opció)

Seleccioneu totes les opcions que corresponguin.

- A un professor de l'escola
 Al teu tutor emocional
 A la teva família

Cultura de la no-violència

13. Penses que el programa TEI ajuda a aturar l'assetjament escolar?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

14. Com d'orgullós estàs amb el clima escolar que genera el TEI? (1 és poc i 5 és molt)

Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

Formació

15. Estàs satisfet amb les activitats de formació que fas a l'escola?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

16. De l'1 al 5 (1 el mínim i 5 el màxim), puntua com creus que les activitats de formació que feu al llarg del curs ajuden a que les parelles de tutors i tutoritzats sàpiguen fer bé el seu treball

Maqueu només un oval.

1	2	3	4	5
☐	☐	☐	☐	☐

17. Tens alguna proposta de millora per a aquestes activitats?

Beneficis

18. Creus que participant en el programa TEI t'aporta aquests beneficis? (Marca els que creguis)

Seleccioneu totes les opcions que corresponguin.

- Em sento protegit pel meu tutor emocional
 Sóc conscient de la importància de respectar a tots els companys
 Sóc més sensible davant la violència

19. Estàs orgullós amb el respecte que es tenen els alumnes de l'escola?

Maqueu només un oval.

- Sí
 No

20. En el cas que hagi posat un "Si", penses que el TEI ajuda a que hi hagi aquesta bona convivència?

---

21. En el cas que hagi posat un "No", penses que el TEI ajuda a que aquest mal ambient millori?
